

STORTINGET

Innst. 167 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen

Dokument 8:9 S (2023–2024)

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Mimir Kristjánsson og Tobias Drevland Lund om en redningspakke for norske bankkunder

Til Stortinget

1. Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen snarest komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre en skatt på bankenes ekstraordinære overskudd i årene 2024–2026, basert på overskuddet som overgår gjennomsnittet for de siste årene.
- Stortinget ber regjeringen utrede årsakene til den økte lønnsomheten i norsk banknæring og komme tilbake til Stortinget med forslag om økt skattlegging av den ekstraordinære fortjenesten senest i revidert nasjonalbudsjett for 2024.
- Stortinget ber regjeringen gjennomføre en marginstudie av de økte rentemarginene i norsk banknæring og komme tilbake til Stortinget med virkemidler for å begrense dem i finansmarkedsmeldingen for 2024.
- Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at norske banker må øke innskuddsrentene minst like mye som utlånsrentene, og at de ikke kan øke utlånsrentene raskere enn innskuddsrentene i etterkant av en renteøkning fra Norges Bank.

- Stortinget ber regjeringen gjennom sin eierdialog med DNB kreve at banken viser større samfunnsansvar og tilbyr kundene sine bedre rentebetingelser enn i dag.
- Stortinget ber regjeringen utrede et offentlig bankalternativ, enten gjennom å utvide Husbankens rolle i det norske bankmarkedet eller gjennom opprettelsen av en helt ny bank.
- Stortinget ber regjeringen starte en opptrappingsplan for finansskatten på overskudd med sikte på å redusere skatteutgiften grunnet merverdiavgiftsunntaket for finansielle tjenester, og komme tilbake til Stortinget med forslag til første økning senest i revidert nasjonalbudsjett for 2024.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, lederen Eigil Knutsen, Tellef Inge Mørland, Nils Kristen Sandtrøen, Bjørnar Skjæran og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Tina Bru, Mahmoud Farahmand, Heidi Nordby Lunde og Helge Orten, fra Senterpartiet, Kjerstin Wøyen Funderud, Ole André Myhrvold og Per Martin Sandtrøen, fra Fremskrittspartiet, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen, fra Sosialistisk Venstreparti, Kari Elisabeth Kaski, fra Rødt, Marie Sneve Martinussen, fra Venstre, Sveinung Rotevatn, fra Miljøpartiet De Grønne, Lan Marie Nguyen

Berg, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Inge Røpstad, viser til finansministerens uttalelse av 23. oktober 2023. Brevet er lagt ved denne innstillingen.

Komiteen påpeker at det allerede i 2017 ble innført en finansskatt på lønn og overskudd i den finansielle sektoren i Norge. Denne skatten er en ekstra skatt på lønn og selskapsoverskudd i finanssektoren.

Komiteen viser også til merknadene i representantforslaget fra Kari Elisabeth Kaski, Dokument 8:6 S (2023–2024), om å regulere banknæringen til forbrukernes beste.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Rødt, påpeker at det er viktig for Norge å ha solide, lønnsomme banker som skaper overskudd og bygger opp kapitalbuffer. Dette er viktig for å kunne håndtere fremtidige tap og samtidig sikre norske arbeidsplasser ved å tilby lån, spesielt i økonomisk usikre tider. Bankene har strenge krav til egenkapital og må også oppfylle krav til motsyklisk kapitalbuffer som gir dem muligheten til å låne ut selv i mer krevende økonomiske tider, som for eksempel under en pandemi. En solid tilgang til både egenkapital og fremmedkapital er i tillegg nødvendig for å finansiere omstilling i norsk næringsliv.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at bankenes lønnsomhet i 2021 var tilbake på omtrent samme nivå som før pandemien og økte videre i 2022. Dette skyldtes hovedsakelig høyere innskuddsmarginer, som økte under pandemien da husholdningene sparte mer. Økt sparing ga høy innskuddsdekning i bankene, kombinert med lav utlånsvekst, som sannsynligvis resulterte i høyere innskuddsmarginer. Bankene har også bedret sin lønnsomhet etter en lang periode hvor rentene var nær null. Situasjonen har imidlertid endret seg, og økt inflasjon og renter har gjort økonomien vanskeligere for mange. Dette gjør bankene mer sårbare for tap på utlån, noe som kan påvirke lønnsomheten og utlånsvevnen deres. Derfor er det viktig å ha lønnsomme banker som kan tåle økonomiske tilbakeslag og opprettholde et tilbud om lån for å sikre arbeidsplasser og folks mulighet til å få lån.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til regjeringens budsjettforlik med Sosialistisk Venstreparti, der det gjøres flere grep for å styrke forbrukernes posisjon i finansmarkedene, samt sikre en større grad av åpenhet rundt bankenes vurderinger blant annet knyttet til renter og prisfastsettelse.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Miljøpartiet

De Grønne og Kristelig Folkeparti bemerker at forslaget har som premiss at norske banker er ekstraordinært lønnsomme. Danske Bank trakk seg likevel nylig ut av det norske markedet. Lønnsomhetssituasjonen er trolig derfor mer nyansert.

Disse medlemmer merker seg at forslagsstillerne ønsker en midlertidig engangsskatt for bankenes overskudd i årene 2024–2026, og at det henvises til da blant annet Margaret Thatcher gjorde noe lignende i 1981. I den senere tid har også Italias høyrepopulistiske regjering innført en mer varig variant under Georgia Meloni. Utover at det er interessant at forslagsstillerne henter inspirasjon fra nettopp disse lederne, så har denne typen beskatning blitt møtt med betydelig kritikk fordi det fører til økt politisk risiko og ustabilitet i en næring som trenger stabilitet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til forslaget om å politisk overstyre DNB og tar avstand for denne typen eierutøvelse fra statens side. Staten skal være en aktiv og ansvarlig eier med et langsiktig perspektiv, og bidra til å nå statens mål som eier, enten høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer eller bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. I tillegg til å overstyre prisene på banktjenester, foreslås det å trappe opp finansskatten. Forslagstillerne ønsker altså på den ene siden redusere inntektene og på den andre siden øke utgiftene, noe som neppe vil bidra til bedre konkurranse, men heller føre til dårligere tjenester på sikt.

Disse medlemmer deler bekymringen for at Norges Banks styringsrente vil øke raskere og mer enn nødvendig. Derfor er det viktig med en stram og ansvarlig økonomisk politikk og offentlig pengebruk som ikke legger unødvendig press på renta. Finansminister Trygve Slagsvold Vedum sa i forbindelse med fremlegget av statsbudsjettet for 2023 at å bruke mer penger nå vil skape nye problemer, fordi vi risikerer å bidra til at lønns- og prisveksten holder seg så høy at sentralbanken må øke renta mer og raskere enn nødvendig. Det er vanlige folk som må betale den høyeste prisen for det, med økte boligrenter og høyere priser. Dersom det er politisk pengebruk som driver renta opp, blir det å rette baker for smed å innføre en straffeskatt på banknæringen.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at høyere skatt på banknæringen ikke gir lavere boliglån eller renter til kundene. Innføring av midlertidige skatter blir også stort sett blir møtt med kritikk uansett hvor og når dette gjøres da dette gir uforutsigbarhet og øker politisk risiko i markedet. Da Italias regjering nylig kunngjorde en midlertidig skatt på bankenes overskudd, måtte de trekke tilbake forslaget etter kort tid etter en overveldende negativ reaksjon fra økonomer og markedet. Mange mente at forslaget ville øke politisk ri-

siko og gjøre permanent skade på attraktiviteten til Italias økonomi. Meloni-regjeringen i Italia har så langt vist seg å føre en usammenhengende økonomisk politikk, som unngår økonomiske og strukturelle reformer, skyr markedsbasert konkurranse og i stedet lar seg styre av særinteresser. Midlertidige forhøyede skatter for å øke statens inntekter kjennetegner først og fremst regjeringer som ikke gjennomfører nødvendige strukturelle reformer for å sørge for en god ressursbruk og en velfungerende offentlig sektor. En moderert versjon av skatten forventes derfor å gå gjennom det italienske parlamentet når budsjettet ikke går opp.

Disse medlemmer viser til at da Margaret Thatchers regjering innførte en midlertidig finansskatt i 1981 var målet hele tiden å få ned den statlige gjelden som var bygget opp under Labours vanstyre, og sette gang økonomiske og strukturelle reformer for å få Storbritannia ut av resesjon, få kontroll på den skakkjorte økonomien og få renta ned. Da skatten ble innført hadde bankene dessuten en urimelig differanse mellom null rente på innskudd og 17 pst. rente på utlån. Thatcher begrunnet skatten med at overskuddet ikke kom av at bankene selv hadde økt sin produktivitet eller leverte bedre tjenester.

Disse medlemmer frykter for signalet som gis ved en innføring av midlertidige eller varige nye skatter på bedrifter eller bransjer i perioder der de går godt. Lønnsomheten varierer også i finansnæringen, og næringen er avhengig av å kunne bygge opp solide buffere for å kunne opprettholde utlån og bidra til aktivitet i perioder med dårligere lønnsomhet og høyere utlånstap.

Disse medlemmer viser til forslaget om å begrense rentemarginer, videre til at prisregulering hemmer konkurranse og på sikt dermed kan gi dyrere og dårligere tjenester.

Disse medlemmer mener videre at forslaget om å utvide Husbankens rolle eller opprette en statlig bank for banktjenester først vil undergrave dagens banker og fortrenge deres virksomhet, og dernest føre til en statlig monopolsituasjon som gir dyrere og dårligere banktjenester.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet kan på ingen måte se at landets bankkunder på noen måte vil være tjent med de forslag som fremmes i representantforslaget.

Inndragning av bankenes overskudd i gode år til fordel for statskassen hjelper hverken låne- eller innskuddskunder. Det svekker derimot bankenes konkurransevne og soliditet til fordel for en helt unødvendig overføring til staten.

Disse medlemmer ser heller ikke at forsøk på inngripen i driften av en børsnotert bank hvor staten er deleier, er hverken ønskelig, tilrådelig eller tjenlig for bankens kunder.

Disse medlemmer er helt klare på at ingen forslag som fremmes i dette representantforslaget bør vedtas, både av hensyn til bankkundene, men ikke minst av hensyn til Norges behov for en velfungerende finanssektor.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener det trengs tiltak fra myndighetene for å begrense bankenes rentemarginer og urimelig store overskudd. Det er i denne sammenhengen ikke tilstrekkelig, slik regjeringa så langt har basert seg på, å komme med etterlysninger av «mer konkurranse» i det private bankmarkedet og oppfordringer om at kundene skal bytte bank oftere.

Disse medlemmer viser til at bankene de siste to årene i snitt har økt sine utlånsrenter med mer enn ett prosentpoeng mer enn de har økt innskuddsrentene, og at denne aggressive rentesettingen har medført at bankenes rentenetto hittil i 2023 er den høyeste som er målt noen gang siden statistikken begynte i 2010, ifølge SSB.

Disse medlemmer mener det bør innføres reguleringer av bankenes mulighet til å øke utlånsrentene mer eller raskere enn innskuddsrenta i kjølvannet av renteøkninger fra Norges Bank, da en slik praksis er en sentral kilde til bankenes økte rentemarginer de siste årene. Forbrukerrådet har beregnet at norske bankkunder bare i den korte perioden etter Norges Banks renteøkning i juni i år, har tapt over 700 mill. kroner på at bankene har somlet med å øke innskuddsrentene.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som bidrar til at norske banker må øke innskuddsrentene minst like mye som utlånsrentene og at de ikke kan øke utlånsrentene raskere enn innskuddsrentene i etterkant av en renteøkning fra Norges Bank.»

Disse medlemmer viser til innsendt innspill fra Forbrukerrådet. De peker på at SSB jevnlig publiserer utviklingen til bankenes samlede rentemarginer, men at det likevel er for liten åpenhet om disse for kundene. De skriver:

«For at SSBs publiserte margintall skal kunne få betydning for enkelthusholdningenes disponeringer i bankmarkedet, må de enkelte bankenes marginer fremkomme i oversiktene. Myndighetene må derfor vurdere om SSB kan instrueres til å publisere marginene til enkeltbankerne regelmessig. Det vil være i tråd med de generelle forventningene til mer transparens i finansmarkedene.»

Disse medlemmer er enig i at et slikt grep kunne virket disiplinerende på bankenes rentesetting, og foreslår på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om SSB skal gis i oppdrag å regelmessig publisere marginene til enkeltbanker.»

Disse medlemmer viser videre til at Forbrukerrådet i sitt innspill også peker på at det har gått over 15 år siden sist det blir gjort en samfunnsøkonomisk analyse av å innføre kontonummerportabilitet ved bankskifte, og at det har vært stor teknologisk utvikling siden den gang. Disse medlemmer mener at norske bankkunders mulighet til å bytte bank kan være begrenset av at man i dag også må bytte kontonummer, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en oppdatert vurdering av om innføring av kontonummerportabilitet kan bidra til å bedre konkurransesituasjonen på det norske bankmarkedet.»

Finansskatten er bare halvveis innført

Disse medlemmer viser til at finanssektoren siden 2017 har betalt en ekstra finansskatt på overskudd og lønn, og at skatten har som begrunnelse at den skal være en erstatning for at det er krevende å innføre merverdiavgift på finansielle tjenester. Disse medlemmer viser til at skatteutgiften – de tapte skatteinntektene for staten og besparelsen for næringslivet – som følger av dette unntaket, anslås til 11,0 mrd. kroner i 2023 i Prop. 1 LS (2023–2024). De tapte skatteinntektene motvirkes bare delvis av finansskatten på overskudd og lønn, og Finansdepartementet anslår at finansnæringslivet i 2023 derfor i praksis ble subsidiert med inntil 5,8 mrd. kroner. Disse medlemmer peker på at inntektene fra finansskatten de siste årene bare har utgjort om lag halvparten av den anslåtte skatteutgiften. Dette betyr i praksis, paradoksal nok, at norsk finansnæringslivet betaler mindre skatt enn øvrig norsk næringsliv utenom grunnrentenæringslivet. I en tid der bankenes overskudd skyter i været, mener disse medlemmer at det er på høy tid å redusere den eksisterende skatterabatten som bransjen verken fortjener eller har behov for.

Disse medlemmer viser til beregninger fra Finansdepartementet, som anslår at en økning av finansskatten på overskudd med seks prosentenheter, fra dagens 3 pst. til 9 pst., om lag ville tilsvare den gjeldende subsidien. Disse medlemmer mener derfor at det er et stort potensial for å øke finansskatten på overskudd, for slik å sørge for at finansnæringslivet bidrar mer til fellesskapet, også i år uten ekstraordinært høye overskudd.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at halvparten av norske husholdninger regnes som økonomisk utrygge, ifølge rapporter fra Forbruksforskningsinstituttet SIFO. Økte husleier, og økte priser på mat, strøm og drivstoff

er alle medvirkende faktorer til at mange nå sliter, og at matkøene er rekordlange.

Disse medlemmer viser til at Norges Bank har gjennomført mange og hyppige økninger av styringsrenta de siste to årene, og at norske banker i samme periode har gått med rekordoverskudd, på bekostning av vanlige låntakere og småsparere. Disse medlemmer viser til at norske bankers overskudd etter skatt i 2022 var 25 pst. høyere enn i 2021, og at de hittil i 2023 har økt med 37 pst. sammenlignet med i fjor.

Disse medlemmer viser til rapporten Finansielt utsyn, publisert 7. desember 2023, som viser at bankenes overskudd nå også er rekordhøye som andel av egenkapitalen. Disse medlemmer viser til saksordførers omtale av bankenes rekordoverskudd som en form for normalisering etter pandemien, og mener at en slik beskrivelse har liten rot i virkeligheten.

Disse medlemmer viser videre til saksordførers bemerkning om at det er bra for samfunnet med solide, lønnsomme banker. Disse medlemmer er enig i at det i prinsippet er bra med solide banker, men viser til at dette også er et kjent og forslitt talepunkt fra bransjen selv i møte med kritikk av næringslivet rekordoverskudd. Disse medlemmer minner om at argumentet imidlertid står seg dårlig i møte med virkeligheten, når man samtidig ser at bankene velger å dele ut rekordutbytter til sine eiere, framfor å bygge opp sine buffere. For eksempel betalte DNB i fjor ut tre fjerdedeler av sitt rekordoverskudd på 32 mrd. kroner til sine aksjonærer, enten som utbytte eller ved tilbakekjøp av egne aksjer.

Staten kan bidra til å presse bankenes rentemarginer ned

Disse medlemmer viser til at staten eier om lag 40 pst. av aksjene i DNB. Det er urimelig og uforståelig for de fleste at landets største bank, der det norske fellesskapet er den klart største eieren, får benytte sin dominerende markedsposisjon til å lede an i renteskvisen av norske husholdninger uten å bli imøtegått av landets myndigheter.

Disse medlemmer mener det er på tide at staten gjennom sin eierdialog med DNB sørger for at bankens ledelse tar større samfunnsansvar og tilbyr kundene sine bedre rentebetingelser enn i dag, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennom sin eierdialog med DnB kreve at banken viser større samfunnsansvar og tilbyr kundene sine bedre rentebetingelser enn i dag.»

Disse medlemmer viser til at det norske bankmarkedet domineres av noen få store aktører med stor markedsrett. De kraftig økende overskuddene i norsk banksektor, i takt med økende styringsrente, indikerer at norske husholdninger i praksis må stramme inn mer enn det Norges Bank rentepolitikk sikter mot. Bankene bidrar dermed etter disse medlemmers mening til

å forsterke de økonomiske utfordringene for norske husholdninger.

Disse medlemmer mener også at det er behov for mer strukturelle grep, og at en løsning kan være at det offentlige går sterkere inn i boliglånsmarkedet for å presse ned boliglånsrentene og overskuddene til de private bankene.

Disse medlemmer mener derfor at det bør opprettes et reelt offentlig alternativ for vanlige norske bankkunder, med rentebetingelser som ikke er ment å finansiere store bonuser til banksjefene og utbytter til eierne. Dette kan enten gjøres gjennom en kraftig gjenreising av Husbankens rolle i det norske bankmarkedet eller gjennom opprettelsen av en helt ny bank. Disse medlemmer viser til at den statlige svenske banken SBAB i mange år bidro til å presse ned rentemarginene i det svenske bankmarkedet, gjennom å tilby boliglån med et moderat, politisk bestemt avkastningskrav.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å utrede et offentlig bankalternativ, enten gjennom å utvide Husbankens rolle i det norske bankmarkedet eller gjennom opprettelsen av en helt ny bank.»

Komiteens medlemmer fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere ulike tiltak for å begrense bankenes rekordhøye lønnsomhet, herunder om det skal innføres ekstraordinær skattlegging, og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette senest i revidert nasjonalbudsjett for 2024.»

«Stortinget ber regjeringen gjøre en vurdering av om nivået på finansskatten er tilstrekkelig høyt for å oppfylle hensikten om å være en erstatning for manglende merverdiavgift på finansielle tjenester, og komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at næringen betaler like mye skatt som annet næringsliv senest i revidert nasjonalbudsjett for 2024.»

Komiteens medlem fra Rødt viser til at en rekke europeiske land som Spania, Italia, Nederland, Tsjekkia og Litauen enten har innført, eller er i ferd med å innføre, ekstraordinær skattlegging av bankenes rentemarginer og overskudd. Dette medlem mener at en slik ekstraskatt ville kunne gitt store milliardbeløp til statskassa, som ville gitt økt handlingsrom til en rettferdig finansiering av priskrisetiltak som monner for alle norske familier som sliter.

Dette medlem mener at varigheten til en slik ekstraskatt kan avgrenses i tid, men bør gjelde så lenge bankenes overskudd anses å ligge langt over historiske

nivåer og så lenge konkurransen på bankmarkedet er like svak som i dag.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som bidrar til at norske banker må øke innskuddsrentene minst like mye som utlånsrentene og at de ikke kan øke utlånsrentene raskere enn innskuddsrentene i etterkant av en renteøkning fra Norges Bank.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen vurdere om SSB skal gis i oppdrag å regelmessig publisere marginene til enkeltbanker.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en oppdatert vurdering av om innføring av kontonummerportabilitet kan bidra til å bedre konkurransesituasjonen på det norske bankmarkedet.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen gjennom sin eierdialog med DnB kreve at banken viser større samfunnsansvar og tilbyr kundene sine bedre rentebetingelser enn i dag.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen om å utrede et offentlig bankalternativ, enten gjennom å utvide Husbankens rolle i det norske bankmarkedet eller gjennom opprettelsen av en helt ny bank.

Forslag fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen vurdere ulike tiltak for å begrense bankenes rekordhøye lønnsomhet, herunder om det skal innføres ekstraordinær skattlegging, og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette senest i revidert nasjonalbudsjett for 2024.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen gjøre en vurdering av om nivået på finansskatten er tilstrekkelig høyt for å oppfylle hensikten om å være en erstatning for manglende merverdiavgift på finansielle tjenester, og komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at næringen betaler like mye skatt som annet næringsliv senest i revidert nasjonalbudsjett for 2024.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:9 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Mimir Kristjánsson og Tobias Drevland Lund om en redningspakke for norske bankkunder – vedtas ikke.

Oslo, i finanskomiteen, den 13. desember 2023

Eigil Knutsen

leder

Heidi Nordby Lunde

ordfører

VEDLEGG

**DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT**

Finansministeren

Stortingets finanskomite
Stortinget
Karl Johansgate 22

Deres ref
2023/3857

Vår ref
23/4688

Dato
23.10.2023

Dokument 8:9 S (2023-2024) Representantforslag om en redningspakke for norske bankkunder

Jeg viser til forslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen, Mímir Kristjánsson og Tobias Drevland Lund (alle fra Rødt) oversendt meg til uttalelse ved brev av 6. oktober 2023. Jeg viser også til mitt svar av i dag om representantforslag 6 S (2023-2024) fra stortingsrepresentant Kari Elisabeth Kaski.

Generelt

Som nevnt i mitt svar til representantforslag 6 S, har norske banker for tiden gode resultater, samtidig som bankene kan være mer utsatt for tap på utlån fremover. Det er ikke uvanlig at en næring har perioder med høyere overskudd, og også i finansnæringen svinger lønnsomheten. Egenkapitalavkastningen, som er det mest brukte nøkkeltallet for lønnsomhet i bankene, var på 14,6 pst. i første halvår 2023. Dette er høyere enn gjennomsnittet, som har vært på 11 pst. i perioden 2006 til 2021, noe som ikke er uvanlig i perioder med markant renteoppgang.

Vurdering av enkeltforslag

- 1. Stortinget ber regjeringen snarest komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre en skatt på bankenes ekstraordinære overskudd i årene 2024-2026, basert på overskuddet som overgår gjennomsnittet for de siste årene.*

Norske banker er solide, og det er viktig for at de skal være motstandsdyktige ved et kraftig tilbakeslag i økonomien. Bankene venter at husholdningenes låneetterspørsel vil

holde seg lav fremover. For at norske banker skal kunne opprettholde normal kredittgivning også i perioder med høyere utlånstap, er det viktig at de fortsetter å bygge solide buffere. I Norge har vi høye kapitalkrav, bl.a. på grunn av innføring av viktige kapitalbufferkrav de siste årene, og denne reguleringen bidrar til at mer av overskuddet holdes igjen i bankene. Økt skattlegging av bankene vil kunne svekke bankenes evne til å bygge kapitalbuffere.

Brede skattegrunnlag som fanger opp reelle inntekter, gjør skattesystemet godt tilpasset varierende lønnsomhet, og bidrar til stabile og forutsigbare rammebetingelser for virksomhet. En midlertidig skatt på bankenes overskudd vil kunne gi økte markedsfinansieringskostnader for bankene, færre nyetableringer og svakere konkurranse. Det kan gi høyere priser og dårligere tjenester for både person- og bedriftskunder. Jeg ser derfor ikke gode grunner til at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget med forslag om å innføre en midlertidig skatt på bankenes ekstraordinære overskudd.

Jeg viser til at Norge som ett av få land har en egen finansskatt. Formålet med skatten er å motvirke de uheldige vridningene som følger av at finansielle tjenester er unntatt merverdiavgift. Gjennom både den ordinære selskapsskatten og finansskatten vil deler av ekstraordinære overskudd og lønnsbonuser i finansnæringen tilfalle fellesskapet.

- 2. Stortinget ber regjeringen utrede årsakene til den økte lønnsomheten i norsk banknæring og komme tilbake til Stortinget med forslag om økt skattelegging av den ekstraordinære fortjenesten senest i revidert nasjonalbudsjett for 2024.*

Som nevnt innledningsvis, er det ikke uvanlig at lønnsomheten i finansnæringen svinger, og at avkastningen øker i perioder med markant renteoppgang. God utvikling i norsk økonomi har bidratt til at bankene over flere år har hatt lave utlånstap, god tilgang til finansiering og gode resultater.

Under pandemien økte bankenes innskuddsdekning, blant annet på grunn at økt sparing fra husholdningene. Samtidig har bankenes utlånsvekst til personkunder blitt noe redusert de siste årene. I samme periode har boliglånsrentene økt mer enn innskuddsrentene, og økningen i lønnsomhet skyldes i stor grad at rentene bankene tjener på utlån har økt mer enn den gjennomsnittlige renten bankene betaler for finansiering. Innskuddsmarginene har økt etter å ha vært lave gjennom perioden med lavt rentenivå, mens utlånsmarginene har sunket i samme periode.

Det er ikke bare i Norge vi ser at bankene har økt lønnsomhet. For eksempel meldte Den europeiske banktilsynsmyndigheten (EBA) tidligere i oktober at europeiske banker har hatt økt egenkapitalavkastning i første og andre kvartal 2023, og at økningen i stor grad skyldes økte netto renteinntekter. Norske banker er generelt noe mer lønnsomme enn banker i andre land, mye grunnet lave utlånstap og lave kostnader.

For øvrig viser jeg til min vurdering av forslag nr. 1 ovenfor.

- 3. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en marginstudie av de økte rentemarginene i norsk banknæring og komme tilbake til Stortinget med virkemidler for å begrense dem i Finansmarkedsmeldingen 2024.*

I Norge har vi et fritt bankmarked, hvor bankene setter sine egne priser basert på drifts- og finansieringskostnader og konkurransesituasjonen. Som nevnt i mitt svar til forslag nr. 1 er norske banker solide, som er viktig for at de skal kunne håndtere eventuelle fremtidige sjokk og kriser i økonomien. Samtidig er det viktig at god lønnsomhet ikke kan tilbakeføres til svak konkurranse.

Jeg er opptatt av at det skal være god konkurranse i bankmarkedet, og at det skal være enkelt for kundene å bytte bank. Som nevnt i svar på representantforslag 6 S (2023-2024), har det vært et møte med Finans Norge om konkurransesituasjonen i bankmarkedet tidligere i høst, og vi vil ha en grundig drøfting av konkurransen i bankmarkedet og behov for eventuelle tiltak i Finansmarkedsmeldingen 2024.

- 4. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at norske banker må øke innskuddsrentene minst like mye som utlånsrentene, og at de ikke kan øke utlånsrentene raskere enn innskuddsrentene i etterkant av en renteøkning fra Norges Bank.*

Her viser jeg til mitt svar til forslag nr. 1 i representantforslag 6 S (2023-2024).

- 5. Stortinget ber regjeringen gjennom sin eierdialog med DNB kreve at banken viser større samfunnsansvar og tilbyr kundene sine bedre rentebetingelser enn i dag.*

DNB Bank ASA er et børsnotert selskap der staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier 34 pst. av aksjene. Rammene for statens eierutøvelse fremgår av eierskapsmeldingen, Meld. St. 6 (2022-2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap*. Statens eierutøvelse er blant annet basert på selskapslovgivningens ansvars- og rollefordeling mellom eier, styret og daglig leder, samt allment anerkjente eierstyringsprinsipper og -standarder. I tråd med dette er styret ansvarlig for å forvalte selskapet, mens daglig leder står for den daglige ledelsen av selskapets virksomhet. Det følger av dette at staten som eier ikke involverer seg i DNBs forretningsmessige beslutninger, herunder fastsettelse av rentesatser på bankens utlån og innskudd.

- 6. Stortinget ber regjeringen utrede et offentlig bankalternativ, enten gjennom å utvide Husbankens rolle i det norske bankmarkedet eller gjennom opprettelsen av en helt ny bank.*

I Norge har vi et fritt og effektivt bankmarked. Kapitalmarkedet skal sørge for at de som har behov for kapital, effektivt kobles med kapitaleiere, og at risiko fordeles på en hensiktsmessig måte. Kredittverdige husholdninger i Norge har god tilgang til lån, og det markedsbaserte finanssystemet fungerer godt for de aller fleste. For de som av ulike årsaker ikke får lån i markedet, har vi målrettede offentlige ordninger som kan være viktige supplementer for noen husholdninger. Herunder bidrar Husbanken gjennom startlånsordningen til at flere personer med langvarige boligfinansieringsproblemer kan skaffe seg og beholde egen bolig, og Statens lånekasse for utdanning gir lån og stipend til elever og studenter med mål om å bidra til lik tilgang til utdanning. Jeg ser ikke at det er behov for å utrede nye offentlige ordninger nå.

- 7. Stortinget ber regjeringen starte en opptrappingsplan for finansskatten på overskudd med sikte på å redusere skatteutgiften grunnet merverdiavgiftsunntaket for finansielle tjenester, og komme tilbake til Stortinget med forslag til første økning senest i revidert nasjonalbudsjett for 2024.*

Finansskatten ble innført med virkning fra 2017 og innebærer en ekstra skatt på lønninger på 5 pst., og at selskapsskattesatsen er 25 pst., tre prosentenheter høyere enn for annen virksomhet. Formålet med skatten er å motvirke de uheldige vridningene som følger av at finansielle tjenester er unntatt merverdiavgift. I 2023 anslås provenyet fra finansskatten å utgjøre 5,2 mrd. kroner. Skatteutgiften ved merverdiavgiftsunntaket for finansielle tjenester anslås til 11 mrd. kroner før fratrukk for påløpt finansskatt.

Finansskatten har ikke de samme nøytralitetssegenskapene som merverdiavgiften. Finansskattepliktige foretak får ikke fradrag for inngående merverdiavgift, og avgiftspliktige foretak som kjøper finansielle tjenester, får ikke refundert finansskatt som knytter seg til disse tjeneste. Finansskatten vil dermed, i motsetning til merverdiavgiften, føre til kumulasjon av skatt og avgift når tjenester omsettes i flere ledd. Videre er det ikke fritak for finansskatt for tjenester som eksporteres, og selskaper som tilbyr finansielle tjenester i det norske markedet fra utlandet, betaler ikke norsk finansskatt. Dermed fører finansskatten til en konkurranseulempe for norske tilbydere av finansielle tjenester, i motsetning til merverdiavgiften.

Disse forholdene taler for at det blir feil å bruke skatteutgiften på merverdiavgiftsunntaket som rettesnor for størrelsen på finansskatten, og de taler for at nivået på finansskatten på lønn og overskudd ikke bør settes for høyt.

Finansskatt på overskudd omfatter ikke generelt skattefrie offentlige institusjoner, selv om de yter finansielle tjenester i et marked (EØS-rettslig økonomisk aktivitet). En økning av skattesatsen på overskudd vil derfor måtte vurderes i lys av EØS-avtalens regler om statsstøtte. Handlingsrommet for en økning anses følgelig begrenset, med

mindre det samtidig sikres at også offentlige aktørers økonomiske aktivitet i form av finansielle tjenester omfattes. Se for øvrig omtale i Prop. 1 LS (2019–2020) kapittel 22.

Med hilsen

Trygve Slagsvold Vedum

